

ОДНОРІДНІ ІМЕННІ ПРЕДИКАТИ У ФЕМІНІСТИЧНІЙ ПРОЗІ

Дзядик Ю. І.
Університет Гани

У статті розглянуто усічені форми у «жіночому» художньому дискурсі доби постмодернізму. Ілюстративний матеріал взято з романів, написаних жінками, які є вихідцями з Великої Британії, або емігрували до цієї країни, чи у якийсь період свого життя переїхали до інших країн. Сучасній теорії про однорідні члени передують довга мовознавча традиція. На сучасному етапі отримано великі напрацювання щодо вивчення предикатної системи, тому що однорідність предикатів тісно пов'язана із загальною теорією про предикати. Однак не всі проблеми розв'язано.

Дослідження базується на вітчизняних та зарубіжних лінгвістичних доробках стосовно предиката загальною та однорідних присудків, серед інших й іменних, зокрема. Основні категоріальні ознаки однорідності частото доповнюються морфологічною ознакою. З'ясовано, що однакова морфологічна оформленість однорідних членів надає однорідності більшої чіткості, проте не може вважатися її релевантною ознакою, оскільки однорідні члени можуть належати до різних частин мови і характеризуватися різноманітними способами морфологічного оформлення.

Висвітлено однакове та різне морфологічне оформлення структур з однорідними присудками. Однорідні присудки проаналізовано передусім з урахуванням того, що однорідність – граматичне явище. Проте в дослідженні зосереджено увагу й на семантичному факторі. Однорідні предикати вносять як кількісні зміни у структуру речення, так і впливають на його будову, поширюючи другорядними членами речення. Займаючи центральну позицію у реченні, присудок організовує майже увесь склад речення і відіграє важливу роль у визначенні характеру й основного змісту того ж речення. Виокремлено дієслівну зв'язку та предикатив у структурі речення з однорідними присудками. Спільним як для дієслова, так і для предикатива (іменника, прикметника, числівника, дієприкметника) у складеному іменному присудку є те, що вони виражають предметність (ознаки предмета чи значення стану). З'ясовано, що різниця полягає в тому, що лише дієслово є виразником предикативності, тобто може співвідносити предметність (ознаку чи стан) з дійсністю.

Визрізно типи конструкцій відповідно до наявності дієслівної зв'язки та предикатива у структурі речення. Розкрито сутність сполучникового та безсполучникового сурядного зв'язку. Виявлено типи відношень у ряді між однорідними членами.

Ключові слова: копула, функція, структура, модифікатор, стан, ознака, облігаторний компонент.

Dzyadyk Yu. I. Homogeneous nominal predicates in feminist prose. The article deals with contracted forms in the feminist postmodern literature. Illustrative material is taken from the novels written by women who come from the United Kingdom, or emigrated to the country, or moved to other countries at some point in their lives. The modern theory of homogeneous predicates is preceded by a long linguistic tradition. At present, a lot of research has been done in the study of the predicate system because the homogeneity of predicates is closely related to the general theory of predicates. However, not all problems are solved.

The study is based on domestic and foreign linguistic developments concerning the predicate, in general, and homogeneous predicates, including nominal ones, in particular. Basic categorial features of homogeneity are often complemented by morphological ones. It is shown that the same morphological arrangement of predicates adds more clarity to homogeneity but it cannot be considered relevant, since homogeneous predicates may belong to different parts of speech and can be characterized by different ways of morphological arrangement.

The same and different morphological arrangement of structures with homogeneous predicates are highlighted. The analysis of homogeneous predicates is based on the fact that homogeneity is a grammatical phenomenon. However, the semantic factor is taken into account too. Homogeneous predicates make quantitative changes in the structure of a sentence and affect its structure, in particular by extending it with secondary sentence parts. Having a central position in the sentence, the predicate organizes almost the entire structure of the sentence and plays an important role in determining the nature and main content of the same sentence. A copula and a predicative in the sentences with homogeneous predicates are structuralized. Both copula and predicative (noun, adjective, numeral, participle) as constituents of the nominal predicate, express characteristics, quality or state. The difference is that only the verb can express predicativity, that is, it can correlate noun characteristics, quality or state with reality. The types of constructions were identified in accordance with the number of copulae and predicatives in the sentence structure. Syndetic and asyndetic coordination is highlighted. The types of relations in a series of homogeneous predicates are analyzed in the paper.

Key words: copula, function, structure, modifier, state, feature, obligatory component.

Постановка проблеми та обґрунтування актуальності її розгляду. Важливим моментом у розумінні сутності природи однорідності стало визнання особливого статусу речень з однорідними членами та їх функціонування у художньому тексті. У феміністичній літературі однорідні члени набувають нового звучання, оскільки дають змогу авторам глибше занурюватися у внутрішній світ, спостерігати за змінами в розвитку особистості, протиставляти особисте життя соціальному. Однак маловивченими залишаються структури «жіночих» романів і складники цих структур – ряди однорідних предикатів. Актуальним надалі є вивчення компонентного складу предикатних рядів, які можуть мати як синтетичну, так і аналітичну форми вираження, а також дослідження змін у структурі художнього дискурсу [8, 135–161].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Стан лінгвістики періоду ХХ – ХХІ ст. ознаменувався творенням нового стилю мислення, новою інтегральною парадигмою знань – функціональною за своїм спільним спрямуванням і конструктивною за своїм духом [1, 69]. Граматична теорія зумовлює багатоаспектний аналіз синтаксичних одиниць з огляду на різноманітність їхніх формально-синтаксичних, прагматичних, семантико-синтаксичних і функційних ознак [9; 7, 182–190]. Із семантичного та синтаксичного погляду предикат є головною синтаксевою, відвалентності якої залежить кількісно-якісний склад речення [11, 333; 6, 319]. Тому його характеристика становить важливу ланку у вивченні семантико-синтаксичної організації речення [10, 307–322; 5, 4].

Формулювання мети і завдань статті. Мета роботи – дослідити речення з однорідними іменними предикатами в англійському феміністичному художньому дискурсі. Реалізація поставленої мети передбачає розв'язання таких завдань: проаналізувати роль дієслівної зв'язки в однорідному ряді іменних предикатів; визначити особливості повноцінних частин структури, які виражають предметність чи значення стану та охарактеризувати сурядний тип зв'язку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Дослідження явища однорідності не є новим у мовознавстві, проте переосмислення природи однорідних членів речення відбулося якраз у сучасній синтаксичній науці, яка здійснила цей крок не без допомоги класичної лінгвістичної традиції. У мовознавчих концепціях сьогодення можна простежити розвиток ідей «злиття» частин речення, зміни у структурі самого речення під впливом різнофункційних типів однорідності, специфічні граматичні зв'язки між однорідними членами речення. У трактуванні сутності синтаксичного явища однорідності членів речення накреслюються загальні принципи. Віддаючи пріоритет тій чи іншій ознаці, лінгвісти виділяють таку низку загальних рис однорідних членів: сурядний тип зв'язку між однорідними членами речення; спільність синтаксичних і семантичних функцій; ідентичність синтаксичного відношення; специфічна пов'язаність однорідних членів речення з рештою членів речення; граматична незалежність однорідних членів один від одного; спільність лексичного

значення та морфологічного оформлення. Спільність лексичного значення однорідних членів речення розглядається в інший спосіб у сучасному мовознавстві. Серед низки функційних та структурно-граматичних ознак виділено семантичну ознаку, яку слід шукати або в контексті, або в певній ситуації.

У граматичному сполученні однорідних членів речення беруть участь зазвичай єднальні сполучники та інтонація перелічування (її вважають специфічною ознакою однорідності), яка характеризується приблизно однаковою висотою тону і здебільшого паузами між однорідними членами. Урахування як семантичних, так і граматичних факторів є обов'язковим у визначенні сутності однорідного відношення між членами речення [2, 6–7].

Морфологічна одноформленість однорідних членів може слугувати одним із формальних показників однорідності [4]. Щоб набути статусу однорідності, члени речення повинні бути в чомусь подібними. Граматична однорідність отожднюється з морфологічною. Проте різне морфологічне оформлення не визначає однорідності членів речення: слова різного морфологічного статусу можуть виступати в однаковій синтаксичній функції. Морфологічно одноформленими або однотипними будемо називати однорідні члени речення, представлені словформами, які виражають категоріальне морфологічне значення, що є властивим для них як для членів лексико-граматичного розряду: іменник – предметність, прикметник – якість, дієприкметник – значення стану [3].

Поділяючи думку лінгвістів про однорідність як граматичне явище, вважаємо, що однорідні члени речення – категорія синтаксична. Тому в її основі лежать такі основні критерії: спільність синтаксичної функції та зв'язок з тим самим членом речення. Наявність цих двох ознак не є достатньою для того, щоб виникли відношення однорідності, як і недостатньо лише сурядного зв'язку. Вичерпна характеристика однорідності синтаксичних елементів передбачає комплексну єдність усіх ознак.

У лінгвістиці особливо актуальним є вивчення предикатора як носія модальності. Одним із репрезентантів предикатора в аналітичному предикаті слугує дієслівна зв'язка (копула), яка, як обов'язковий компонент предиката, у сполученні з предикативом конструює предикат і є носієм модально-часової характеристики та виконує функцію семантичного модифікатора. Розглядаючи однорідні іменні предикати, виходимо з того, що дієслова-зв'язки своїм лексичним значенням виражають модальну оцінку відношень між ознакою та її носієм, оцінку ж дає мовець. Якраз модальне значення і є суттєвою конструктивною ознакою кожного речення. Предикативна ознака виявляється у складеному іменному присудку за допомогою другого компонента – предикатива, який може бути вираженим різними частинами мови (іменником, прикметником, числівником, дієприкметником):

The girls surrounding her drew back a foot or two, as if to disassociate themselves from such heresy, until Miss Moran had gone. Then they followed her: all except Miss Curtis, who whispered, 'Well done. She's

a brilliant surgeon and obstetrician, but I wish she would be a little kinder (4, 119–120)

He's thirty-three, single, freakishly fit – he does these Ironman competitions that are all the rage in our office and are completely mad and horribly addictive (2, 60)

Основне граматичне значення предикатива полягає в тому, щоб надати суб'єктові певної характеристики та з'єднатися із цим суб'єктом через дієслово-зв'язку. Без дієслова будь-яка предметність, яку виражає іменник (ознака, яку експлікує прикметник; стан, який передає дієприкметник), залишається позачасовою і позамодалльною. У поєднанні з дієсловом предикатив виражає ознаку, що співвідноситься з її носієм у певному модално-часовому плані. Значення дієслово-зв'язки та іменного компонента об'єднуються в одне смислове ціле, створюючи єдиний акт комунікації, а саме нерозчленований єдиний план підмета. При цьому предикатив збагачує лексичний вміст дієслово-зв'язки. Семантика іменного блоку складається із суми значень його складових частин. Вона включає як модално-часове, так і категоріальне значення. Функція дієслово-зв'язки полягає у продукуванні предметності (ознаки чи стану) для суб'єкта, тоді як функція предикатива полягає в тому, щоб тому ж суб'єктові надати певної характеристики. Дієслівні зв'язки можна класифікувати за рівнем десемантизації на абстрактні зв'язки, напівповнозначні зв'язки та повнозначні зв'язки.

В англійській мові ряди однорідних іменних предикатив різняться за своєю структурою. Найпоширенішими є конструкції з кількома предикативами при спільній дієслівній зв'язці. Здебільшого зв'язка виражена дієсловом *to be* в різних часових формах:

When the music was finally over, she [Diana] suggested a game of gin rummy, hoping it would liven things up, but Johnathan said he was hopeless at card games and actually pretty tired after the hunting and would they forgive him if he went to bed (4, 19)

I do my very best, we all do, but some children are undisciplined at home and therefore disruptive at school (4, 26)

Ned had been so proud that night, so proud and so happy, so sure of himself, so certain of his love for Jillie, of hers for him (4, 229)

Найвищий рівень втрати лексичного значення має абстрактна зв'язка, основна семантико-синтаксична функція якої полягає в ідентифікації ознаки чи стану суб'єкта. Для англійської мови характерною є експліцитна дієслівна зв'язка, оскільки дієслово постає облігаторним компонентом предикатива у структурі англійського речення. Предикатна зв'язка може експлікувати ознаку зовнішнього вигляду суб'єкта. З урахуванням того, що вона вказує на ознаку суб'єкта, логічною є вказівка на існування її носія. У таких випадках зв'язка зберігає сему «існування». Тому наявні залишки лексичного значення, приклад чого знаходимо у фактичному матеріалі:

She [Laura] was pretty, charming – and very sexy. If Tom had been asked to create his perfect woman, it would have been Laura Leonard who stood before him, holding out her hand and inviting him into her bed (4, 36)

Це закономірне явище, оскільки дієслово *to be* є найуживанішим і внаслідок сполучуваності

з різними частинами мови продукує більш постійну предметність (ознаку чи стан) для підмета. Проте дієслово-зв'язка може бути виражена й іншими дієсловами. У роботі характеризуємо копулоподібні дієслова, як напівповнозначні предикатні зв'язки, які є семантичними корелятами копул *to be* (бути), *to become* (ставати, робитися), *to stay* (залишатися), які відповідно вказують на статичність, трансформацію та збереження стану. На основі вивчення фактичного матеріалу виокремлюємо такі семантичні функції предикатних зв'язок, як ідентифікація, кваліфікація ознаки чи стану суб'єкта, маркування постійної чи тимчасової ознаки, модално-оцінна характеристика ознаки та функція конотаційного носія (модифікатора):

She [Alice] became irritable and altogether miserable (4, 226)

...she [Alice] felt extraordinarily happy and blessed (4, 239)

Nancy turned. Though the girl appeared demure and contrite, Nancy could detect no fear I her eyes... (1, 48)

Здебільшого предикатив може бути вираженим прикметником, проте надibuємо приклади, у яких роль предикатива виконує іменник або дієприкметник. Зауважимо, що часто ряди однорідних іменних предикатив складені з морфологічно різноформлених предикативів. Це можуть бути комбінації прикметника і дієприкметника; іменника та прикметника; іменника, прикметника та дієприкметника. Проте всі морфологічно різноформлені предикативи є рівноправними у функційному відношенні. Вживаючи подібні предикативи, автори досягають максимального вираження певної характеристики суб'єкта речення, який набуває таким чином своєї «повноти»; він описаний з різних боків. Розміщення предикативів у порядку «іменник + прикметник» детермінує зосередженість уваги на особі чи предметі; побічною є ознака, властивість особи чи предмета. Коли предикативи розміщуються в порядку «прикметник + іменник», то можна виявити, що авторів більше цікавить ознака, аніж сам суб'єкт.

Однорідний ряд цього структурного типу характеризується структурно-семантичною цілісністю завдяки наявності одного дієслово-зв'язки: ознаки, що виражені предикативами, притаманні суб'єктові; часовий план є єдиним для усього ряду однорідних іменних предикативів.

До інших поширених конструкцій у феміністичному художньому дискурсі належать структури з двома зв'язками при спільному предикативі:

Poor Jack, he'd been a good friend and always would be (1, 367)

Трансформація показує це: *he'd been and always would be a good friend*

У кожній формі дієслово-зв'язки у складі однорідного ряду на перший план висуваються предикативні властивості: кожна із цих форм є носієм предикативних категорій модалності й часу. Це є основною функцією зв'язки в іменному присудковій й постійною граматичною властивістю будь-якої відмінюваної дієслівної форми. Усередині ряду

можна виділити однорідні іменні предикати із одноформленими зв'язками, які виражені дієсловом *to be* в різних часових формах; із різноформленими зв'язками, що виражені різними дієсловами. Однорідний ряд цього структурного типу не є надто поширеним. Переважно ряд однорідних іменних предикатів складається з двох зв'язок при одному предикативі. Однак однорідний ряд може складатися із трьох компонентів. Однорідні зв'язки не ускладнені другорядними членами речення. Сама структура є закритою, оскільки вона не обходиться без сполучника *and*. Своєї структурно-семантичної цілісності однорідний ряд досягає завдяки однорідним зв'язкам.

Структури, у яких кожна дієслівна зв'язка має свій предикатив, надибуємо у «жіночих» романах. Це конструкції, де однорідність виявляється в повному обсязі:

He's thirty-three, single, freakishly fit – he does these Ironman competitions that are all the rage in our office and are completely mad and horribly addictive (2, 60)

Характерною особливістю цього структурного типу є граматична самостійність предикативів, що входять до однорідного ряду. Кожен присудок, що складається із дієслова-зв'язки та предикатива, повністю граматично оформлений, та завдяки цьому критерієві категорії часу й способу репрезентовані кожним присудком автономно.

Найчастіше ряд однорідних предикативів складається з однакових зв'язок і морфологічно одноформлених предикативів. Використання однакових зв'язок, очевидно, пов'язане з поширеністю ряду другорядними членами або з фактом, що предикативи морфологічно одноформлені, і для емпатичного виділення кожного компонента однорідного ряду автори використовують ту саму зв'язку, яка може виступати в різних часових формах. Може виникнути своєрідне відношення послідовності, хоча воно відрізняється від подібних відношень, що виникають у ряді між однорідними дієслівними предикативами. Іменний предикат передає зміну: спочатку суб'єкт характеризується однією предметністю (ознакою, станом), а потім набуває іншої предметності (ознаки, стану):

You're not just sick, you feel ill, horrible, for hours, days (4, 248)

Конструкції з рядом однорідних іменних предикативів можуть бути закритими та відкритими. При відсутності сполучника між елементами ряд не є закритим; вживання сполучника, можливо б, змінило значення речення. Друга частина речення може тлумачити чи доповнювати першу його частину. Засобом зв'язку між компонентами однорідного ряду є паузи, інтонація переліку, а також акцент на предикатив. Формальний показник єдності може бути й не виражений у структурі речення. Як більш слабкий з граматичного погляду асиндетичний зв'язок створює цілісність ряду за допомогою предикатива. Цей тип зв'язку є більш емоційно забарвлений. Авторі вдаються до нього, виділяючи кожну ознаку чи ідентифікацію суб'єкта. Він створює тло для роздумів читача, подовжує предметність (ознаку чи стан):

The silence in the house was too big, overwhelming, suffocating (3, 319)

Сурядний зв'язок між предикативами може виражатися полісиндетично. Цей тип сурядного зв'язку є панівним у конструкціях з кількома предикативами при одній зв'язці. При полісинтетичному зв'язку підкреслюється автономність кожної іменної частини предикатива. Кожен наступний предикатив нанизує додаткову властивість чи ознаку на суб'єкт. Однорідний ряд залишається не закритим, оскільки повторюваний сполучник не може завершити структуру і створює надлишковість:

...You're arrogant and quite often boring and rude and (4, 222)

Сурядний тип зв'язку між однорідними членами – одна з релевантних ознак однорідності. Беручи до уваги ілюстративний матеріал, у ряді однорідних іменних предикативів виділяємо такі семантичні типи сурядних відношень: єднальні (усі компоненти однорідного ряду є однаково важливими і виражають ознаки, які в цій ситуації об'єднані між собою); протиставні (грунтуються на утвердженні одних зв'язків та запереченні інших; створюються за допомогою лексичних значень однорідних предикативів, при цьому протиставляються часто цілком відмінні один від одного іменні предикати); розділові (вказують на чергування ознак чи властивостей суб'єкта, які можна вибрати):

This was a bit of sweeping statement, Diana thought, and quite untrue. Some of them were ghastly, loud, blustering and overconfident, but anything would be better than the stultifying boredom of another weekend alone with parents (4, 12)

She looked at Diana hopefully. Johnathan Gunning's family was not only rich but titled. He was the third son of Sir Hilary Gunning, Bart, and thus an Hon (4, 13)

It was five years later and he was nobody special or important (3, 409)

Висновки та перспективи подальших досліджень у цьому напрямі. Однорідні іменні предикати мають найбільш загальні спільні ознаки синтаксичної однорідності, тобто ті ознаки, які властиві усім однорідним членам. Ряди однорідних іменних предикативів, відрізняючись між собою структурно, утворюють три типи – залежно від кількості предикативів та дієслів-зв'язок у ряді однорідних іменних предикативів. Однорідний ряд усіх структурних типів характеризується структурно-семантичною цілісністю завдяки компонентам ряду. Проблема закритості / відкритості конструкцій з однорідними іменними предикативами тісно пов'язана із синдетичним / асиндетичним зв'язком. Для відкритої конструкції специфічним є безсполучникове сполучення компонентів ряду або повторення єднального сполучника перед кожним компонентом у полісинтетичному ряді. Загальною ознакою закритості ряду є наявність єднального сполучника перед останнім членом у багатокомпонентній конструкції або у двочленній конструкції.

У перспективі подальшого дослідження видається необхідним проаналізувати конструкції з багатоеlementним рядом однорідних іменних предикативів у світлі їхніх структурно-семантичних особливостей, а також вплив другорядних членів речення та лексико-граматичних факторів на структуру.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бехта І. Сучасна парадигма лінгвістичних знань: поняття, сутність, інтерпретація. *Філологічні студії*. 2002. № 3. С. 66–73.
2. Максимова Е. Д. Предложения с однородными сказуемыми в современном английском языке. Ростов-на-Дону, 1961. 43 с.
3. Перетрухин В. Н. Проблемы синтаксиса однородных членов предложения. Воронеж, 1979. 209 с.
4. Пешковский А. М. Русский синтаксис в научном освещении. Москва : Учпедгиз, 1956. 511 с.
5. Radford A. *English Syntax: An Introduction*. Cambridge : Cambridge University Press, 2004. 259 p.
6. *Syntax and Lexis in Conversation: Studies on the use of linguistic resources in talk-in-interaction* / ed. by A. Hakulinen, M. Selting. John Benjamins Publishing Company, 2005. 415 p.
7. *Syntax and Semantics of Prepositions* / ed. by P. Saint-Dizier. Springer, 2006. 340 p.
8. 'Subordination' versus 'Coordination' in Sentence and Text. A cross-linguistic perspective / ed. by C. Fabricius-Hansen, W. Ramm. John Benjamins Publishing Company, 2008. 367 p.
9. Tallerman M. *Understanding Syntax*. Routledge, 2019. 370 p.
10. *The Routledge Handbook of Syntax* / ed. by A. Carnie, Y. Sato, D. Siddiqi. Routledge, 2014. 735 p.
11. *The Syntax of Sentence and Text: A Festschrift for František Daneš* / ed. by S. Čmejrková, F. Štícha. John Benjamins Publishing Company. Amsterdam, Philadelphia, 1994. 399 p.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Allen D. *For the Sake of Her Family*. Pan Books, 2012. 388 p.
2. Green J. *Second Chance*. Penguin Books, 2007. 448 p. + 8 p.
3. Koomson D. *Marshmallows for Breakfast*. Sphere, 2007. 440 p.
4. Vincenzi P. *A Question of Trust*. Headline Publishing Group, 2017. 598 p.